

www.emcdda.eu.int

Τα ναρκωτικά στο προσκήνιο

Δελτίο του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας

Υπερβολική δόση — μία κύρια αιτία νεανικής θνησιμότητας που μπορεί να αποφευχθεί

Ο συνδεδεμένος με τα ναρκωτικά θάνατος είναι ένα περίπλοκο φαινόμενο το οποίο περιλαμβάνει τόσο τους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών όσο και τους έμμεσα συνδεδεμένους με τη χρήση ναρκωτικών θανάτους, π.χ. λόγω νοσημάτων που μεταδίδονται μέσω της κοινής χρήσης εξοπλισμού για ενέσιμη χρήση ναρκωτικών, όπως το AIDS και η ηπατίτιδα, καθώς και λόγω ατυχήματος, βίαιης συμπεριφοράς και αυτοκτονίας υπό την επήρεια ναρκωτικών. Σημαντικές προσπάθειες έχουν καταβληθεί για τον περιορισμό των συμπεριφορών που ενέχουν κίνδυνο προσβολής των χρηστών ναρκωτικών από τον ιό HIV. Οι προσπάθειες αυτές, σε συνδυασμό με τις βελτιώσεις στις θεραπείες των ουσιεξαρτήσεων, είχαν αντίκτυπο στη συνολική θνησιμότητα. Όμως, η υπερβολική δόση ναρκωτικών δεν έχει τύχει, μέχρι στιγμής, της ίδιας προσοχής. Σε ολόκληρη την ΕΕ, η υπερβολική δόση ευθύνεται σήμερα για πολλούς περισσότερους θανάτους χρηστών ενέσιμων ναρκωτικών απ' ό,τι οποιαδήποτε άλλη αιτία, συμπεριλαμβανομένου και του AIDS.

Από το 1990, έχουν καταγραφεί στη δυτική Ευρώπη περίπου 100 000 συνδεδεμένοι με τα ναρκωτικά αιφνίδιοι θάνατοι, οι οποίοι μπορούν στην πλειοψηφία τους να περιγραφούν ως

θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών σχετιζόμενη με τη χρήση οπιοΐδων. Σε ορισμένες χώρες, ο αριθμός των χαμένων ετών ζωής λόγω υπερβολικής δόσης στους άνδρες προσεγγίζει τον αριθμό των χαμένων ετών ζωής λόγω τροχαίου ατυχήματος.

Η τρέχουσα στρατηγική και το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση των ναρκωτικών στοχεύουν ειδικά στους συνδεδεμένους με τα ναρκωτικά θανάτους. Αν και παραμένει αμφισβητήσιμο το κατά πόσο έχει επιτευχθεί η προβλεπόμενη σημαντική μείωση στους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών, πολλές χώρες έχουν θέσει σε εφαρμογή μέτρα για τη μείωση της λήψης υπερβολικής δόσης, κάτι που έχουν άλλωστε ορίσει ως ρητό στόχο στις εθνικές τους στρατηγικές για τα ναρκωτικά. Σε μια πρόσφατη σύστασή του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαιώνει το στόχο αυτό και καλεί τα κράτη μέλη να θέσουν σε εφαρμογή μια σειρά μέτρων για τη μείωση των θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών.

Απ' ό,τι φαίνεται, τα μέτρα αυτά έχουν αρχίσει να τελεσφορούν, δεδομένης της σχετικής μείωσης που έχει παρατηρηθεί στους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών. Εντούτοις, ο αριθμός τους εξακολουθεί να κυμαίνεται

Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ο αριθμός των συνδεδεμένων με τα ναρκωτικά θανάτων παρουσίαζε σταθερή αύξηση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Σήμερα υπάρχουν στοιχεία που συνηγορούν υπέρ μιας σταθεροποίησης ή ακόμη και πτωτικής πορείας της τάσης αυτής. Τα νέα αυτά είναι σίγουρα ενθαρρυντικά, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι υπάρχουν περιθώρια εφησυχασμού, τη στιγμή που οι θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών παραμένουν σε ιστορικά υψηλά επίπεδα και η υπερβολική δόση συνεχίζει να αντιπροσωπεύει στην Ευρώπη μία από τις κυριότερες αιτίες νεανικής θνησιμότητας που μπορεί να αποφευχθεί.

Marcel Reimen, Πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου του ΕΚΠΝΤ

σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, ενώ πρέπει να καταστούν συστηματικότερες οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την επίτευξη του στόχου που προβλέπει το σχέδιο δράσης σχετικά με τη σημαντική μείωση των θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών.

Ορισμοί

Στο παρόν δελτίο ενημέρωσης για θέματα πολιτικής, ο όρος «θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών» αναφέρεται σε θανάτους που οφείλονται άμεσα στη χρήση μιας ή περισσότερων ναρκωτικών ουσιών. Σε γενικές γραμμές, ο θάνατος από υπερβολική δόση επέρχεται σύντομα μετά τη χρήση της(των) ουσίας(ών). Οι θάνατοι αυτοί είναι γνωστοί ως «δηλητηριάσεις» ή «θάνατοι οφειλόμενοι στη χρήση ναρκωτικών». Ο ορισμός του ΕΚΠΝΤ για τους συνδεδεμένους με τα ναρκωτικά θανάτους αναφέρεται σε αυτές τις περιπτώσεις και δεν περιλαμβάνει τους έμμεσα συνδεδεμένους με τη χρήση ναρκωτικών θανάτους.

Βασικά πορίσματα

1. Η υπερβολική δόση ναρκωτικών ουσιών, ως επί το πλείστον οπιοΐδων, αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες θανάτου στους νέους στην Ευρώπη —στην οποία καταγράφονται κάθε χρόνο περισσότερα από 8 000 παρόμοια περιστατικά— και ταυτόχρονα την πρώτη αιτία θανάτου στους χρήστες ενέσιμων ναρκωτικών.
2. Τα θύματα από υπερβολική δόση ναρκωτικών είναι κατά κύριο λόγο άνδρες ηλικίας από 20 έως 40 ετών οι οποίοι είναι, ως επί το πλείστον, χρήστες ενέσιμων οπιοΐδων, όντας συχνά άστεγοι και περιθωριοποιημένοι. Οι περισσότεροι συνδεδεμένοι με την ηρωίνη θάνατοι παρατηρούνται στους πιο έμπειρους και εξαρτημένους χρήστες οι οποίοι συνδυάζουν με την ηρωίνη άλλα ναρκωτικά, ιδίως το αλκοόλ και τις βενζοδιαζεπίνες.
3. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στον εντοπισμό και τον προσδιορισμό των παραγόντων κινδύνου και των καταστάσεων κινδύνου για λήψη υπερβολικής δόσης ναρκωτικών φανερώνει ότι σημαντικό ποσοστό των θανάτων από υπερβολική δόση μπορεί να αποφευχθεί.
4. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, ένα ευρύ φάσμα μέτρων μπορούν να αποβούν αποτελεσματικά για τη μείωση της λήψης υπερβολικής δόσης ναρκωτικών. Επιπλέον, γίνονται ολοένα και πιο διαδεδομένες οι παρεμβάσεις πρόληψης της υπερβολικής δόσης, οι οποίες περιλαμβάνουν την εφαρμογή εκπαιδευτικών και στρατηγικών μέτρων μείωσης της θνησιμότητας και της νοσηρότητας.
5. Η μείωση των συνδεδεμένων με τα ναρκωτικά θανάτων αποτελεί στόχο της πολιτικής της ΕΕ και των κρατών μελών της στον τομέα της δημόσιας υγείας.
6. Μολονότι ο συνολικός αριθμός των θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών στην ΕΕ παραμένει αρκετά υψηλός, σε ορισμένες χώρες παρατηρήθηκε μια θετική τάση κατά τα πρόσφατα έτη. Ορισμένα νέα κράτη μέλη ενδέχεται να βρεθούν αντιμέτωπα με μια εξέλιξη παρόμοια με αυτήν που σημειώθηκε στις χώρες της δυτικής Ευρώπης την εποχή που η εξάπλωση της χρήσης ηρωίνης είχε λάβει επιδημικές διαστάσεις.

1. Θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών και εμπλεκόμενες ουσίες

Κάθε χρόνο καταγράφονται στην Ευρώπη περισσότεροι από 8 000 συνδεόμενοι με τα ναρκωτικά αιφνίδιοι θάνατοι. Μεταξύ του 1990 και του 2002, οι συνδεόμενοι με τα ναρκωτικά αιφνίδιοι θάνατοι που αναφέρθηκαν στο ΕΚΠΝΤ από τα «παιδιά» κράτη μέλη ανέρχονταν σε περίπου 100 000. Οι αριθμοί αυτοί αντιπροσωπεύουν μια ελάχιστη εκτίμηση των θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών στην Ευρώπη, καθώς είναι πιθανό στις περισσότερες χώρες να μη γνωστοποιούνται όλοι οι θάνατοι. Η υπερβολική δόση είναι η κύρια αιτία θανάτου στους χρήστες ηρωίνης σε ολόκληρη την ΕΕ, διατηρώντας σημαντικό προβάδισμα έναντι των άλλων αιτιών απώλειας της ζωής, όπως το AIDS. Αν και ο ιός του HIV/AIDS εξακολουθεί να προκαλεί σημαντικά προβλήματα υγείας στους χρήστες ενέσιμων ναρκωτικών, το 2000 καταγράφηκαν 1 507 περιστατικά θανάτου από AIDS λόγω ενέσιμης χρήσης ναρκωτικών, έναντι συνόλου 8 838 θανάτων από υπερβολική δόση.

Οπιούχα ανιχνεύονται στη συντριπτική πλειοψηφία των καταγεγραμμένων θανάτων από υπερβολική δόση στην Ευρώπη, των οποίων αποτελούν πιθανότατα βασική αιτία, αν και συχνά εντοπίζονται συνδυασμένα με άλλες ουσίες στα θύματα από υπερβολική δόση ναρκωτικών.

Η υπερβολική δόση οπιούχων είναι μία από τις κυριότερες αιτίες θανάτου στους νέους, και ειδικότερα στους άνδρες κατοίκους αστικών περιοχών, σε πολλές χώρες της ΕΕ. Σύμφωνα με μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε ορισμένες ευρωπαϊκές πόλεις, εκτιμάται ότι οι θάνατοι από υπερβολική δόση αντιστοιχούσαν στο 15% (Μόναχο, 1995), στο 17% (Βαρκελώνη, 1995) ή στο 33% (ευρύτερη περιοχή της Γλασκόβης, 2003) του συνόλου των θανάτων στους άνδρες ηλικίας από 15 έως 35 ετών.

Οι θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών σε μια κοινότητα εξαρτώνται από τον αριθμό των χρηστών ενέσιμων ναρκωτικών (περισσότερο από όσο εξαρτώνται από το συνολικό μέγεθος του πληθυσμού), καθώς και από τον επιπολασμό, ή τα καινούργια περιστατικά της υπερβολικής δόσης και το ποσοστό θνησιμότητας στους χρήστες ενέσιμων ναρκωτικών. Για την κατανόηση των αλλαγών στους θανάτους από υπερβολική δόση αλλά και των επιπτώσεων των παρεμβάσεων, κρίνεται αναγκαία η παρακολούθηση αυτών των παραμέτρων.

Η υπερβολική χρήση οπιούχων, η οποία πλήττει κυρίως άτομα νεότερης ηλικίας, είναι υπεύθυνη για σημαντική απώλεια πιθανών ετών ζωής. Για παράδειγμα, έχει υπολογιστεί ότι η υπερβολική δόση οπιούχων στην Αγγλία και την Ουαλία το 1995 αντιστοιχούσε στο 5% του συνόλου των χαμένων ετών ζωής στους άντρες, ποσοστό που σχεδόν ισοδυναμούσε με αυτό των χαμένων ετών ζωής λόγω τροχαίων ατυχημάτων.

Πέραν του θανάτου από υπερβολική δόση, οι χρήστες οπιούχων, αν ιδίως αυτοί που κάνουν ενέσιμη χρήση, διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο θανάτου από AIDS και άλλες αιτίες, όπως μεταξύ άλλων η βία, τα ατυχήματα και η αυτοκτονία. Η συνολική τους θνησιμότητα είναι κατά προσέγγιση

10–20 φορές υψηλότερη από ό,τι στον γενικό πληθυσμό της ίδιας ηλικίας.

Σύμφωνα με ορισμένες μελέτες, το 20–30% των ενεργών χρηστών ηρωίνης είχαν εμπειρία θανατηφόρας υπερβολικής δόσης κατά το έτος που προηγήθηκε της μελέτης, ενώ το 50–70% είχαν μία τέτοια εμπειρία τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους. Εκτιμάται ότι περίπου 5% των υπερβολικών δόσεων οπιούχων είναι θανατηφόρες.

2. Χαρακτηριστικά των θυμάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών

Στην ΕΕ, η πλειονότητα των θυμάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών είναι νεαρά άτομα, ηλικίας από 20 έως 45 ετών, με τον μέσο όρο ηλικίας να κυμαίνεται στην ηλικία των τριάντα ετών. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, τα θύματα είναι άνδρες σε ποσοστά που κυμαίνονται μεταξύ 70 και 93% στις χώρες της ΕΕ.

Σε διάφορες μελέτες διαπιστώνονται υψηλότερα ποσοστά θνησιμότητας στους άνδρες χρήστες οπιούχων έναντι των γυναικών χρηστών. Ορισμένες από αυτές τις διαφορές φύλου μπορούν να εξηγηθούν από τα υψηλότερα επίπεδα επικίνδυνης συμπεριφοράς στους άνδρες, στην οποία περιλαμβάνεται η πρώιμη έναρξη της χρήσης ναρκωτικών, η χρήση πολλαπλών ουσιών και αλκοόλ, η ενέσιμη χρήση όταν ο χρήστης είναι μόνος και τα υψηλότερα ποσοστά φυλάκισης.

Οι θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών τείνουν να σημειώνονται μεταξύ των έμπειρων χρηστών και των χρηστών με σοβαρότερη εξάρτηση, αντί μεταξύ των νεότερων και άπειρων χρηστών.

Στις περισσότερες χώρες της ΕΕ παρατηρείται μια τάση γήρανσης των θυμάτων, γεγονός που υποδηλώνει «γήρανση της κοορτής». Στη Φινλανδία και, σε μικρότερο βαθμό, στην Ελλάδα και στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν παρατηρείται παρόμοια τάση, η οποία ενδέχεται να υποδηλώνει αυξημένη συχνότητα χρήσης οπιούχων τα τελευταία χρόνια.

3. Οι συνθήκες της υπερβολικής δόσης είναι γνωστές

Η ενέσιμη χρήση οπιούχων αυξάνει σημαντικά τον κίνδυνο λήψης υπερβολικής δόσης. Το κάπνισμα ή η εισπνοή της ηρωίνης ενδέχεται να οδηγήσει σε λήψη υπερβολικής δόσης, αλλά ο κίνδυνος είναι κατά πολύ μικρότερος.

Αν και η ποσότητα χρήσης της ηρωίνης φαίνεται να διαδραματίζει κάποιο ρόλο στους θανάτους από υπερβολική δόση, τα επίπεδα ηρωίνης που εντοπίζονται στο αίμα των θυμάτων από υπερβολική δόση ποικίλλουν σημαντικά, ενώ σε ορισμένα θύματα διαπιστώθηκε μάλιστα ότι ήταν σχετικά χαμηλά. Κύριος παράγοντας κινδύνου για λήψη υπερβολικής δόσης ηρωίνης θεωρείται ο συνδυασμός της ηρωίνης με άλλα ναρκωτικά, ο οποίος προκαλεί τοξικότητα λόγω πολλαπλής χρήσης ουσιών. Στα ναρκωτικά που σχετίζονται ειδικότερα με την τοξικότητα λόγω πολλαπλής χρήσης ουσιών συγκαταλέγονται άλλα

Αυτό που εγείρει πραγματικές ανησυχίες είναι το γεγονός ότι τα νέα κράτη μέλη, εάν δεν επενδύσουν έγκαιρα σε δοκιμασμένους και αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης, διατρέχουν άμεσα τον κίνδυνο να βρεθούν αντιμέτωπα με αυξήσεις στους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών αντίστοιχες αυτών που σημειώθηκαν στις δεκαετίες του '80 και '90 στις χώρες της δυτικής Ευρώπης.

Georges Estievenart,
Εκτελεστικός Διευθυντής του ΕΚΠΝΤ

κατασταλτικά του ΚΝΣ, και ιδίως το αλκοόλ και οι βενζοδιαζεπίνες.

Η επανάρξη της χρήσης ηρωίνης κατόπιν μιας περιόδου αποχής, και ειδικότερα μετά από θεραπεία αποτοξίνωσης ή φυλάκιση, συγκαταλέγεται ανάμεσα στους σημαντικούς παράγοντες κινδύνου για λήψη υπερβολικής δόσης ναρκωτικών. Κατά τις περιόδους αποχής, παρατηρείται απώλεια της ανοχής στα οπιούχα, γεγονός το οποίο οι χρήστες αθλήτες ή ηθελημένα αγνοούν.

Τα ποσοστά αυτοκτονίας είναι υψηλά στους χρήστες ενέσιμων ναρκωτικών, ενώ ιδιαίτερα επιρρεπείς είναι οι χρήστες με ιστορικό κατάθλιψης.

Οι χρήστες που κάνουν ενέσιμη χρήση ναρκωτικών σε δημόσιους χώρους φαίνονται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο λήψης υπερβολικής δόσης. Η ενέσιμη χρήση σε δημόσιους χώρους συναντάται συχνότερα στους άστεγους και στους ιδιαίτερα περιθωριοποιημένους χρήστες.

Ορισμένοι χρήστες οπιούχων αναφέρουν συχνή λήψη μη θανατηφόρας δόσης. Τα άτομα της ομάδας αυτής παρουσιάζουν δυσανάλογο βαθμό έκθεσης στον κίνδυνο μεταγενέστερης λήψης υπερβολικής δόσης.

Το γεγονός ότι πολλές φορές η υπερβολική δόση οπιούχων λαμβάνεται παρουσία άλλων χρηστών αφήνει περιθώρια για έγκαιρη παρέμβαση. Εντούτοις, μελέτες υποδεικνύουν ότι η αντίδραση αυτών που αποτελούν μάρτυρες περιστατικών λήψης υπερβολικής δόσης είναι συχνά ακατάλληλη ή άκαιρη. Αυτό οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη γνώσεων, στη δυσκολία αναγνώρισης των περιστατικών λήψης υπερβολικής δόσης και στο φόβο της αστυνομικής παρέμβασης.

4. Πολλοί θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών μπορούν να αποφευχθούν

Η διερεύνηση των συνθηκών υπό τις οποίες λαμβάνεται η υπερβολική δόση συνέβαλε στην ανάπτυξη παρεμβάσεων που στοχεύουν σε καταστάσεις κινδύνου ή σε διακινδυνευμένα άτομα, ο συνδυασμός των οποίων μπορεί να επιτύχει σημαντική μείωση των θανάτων που οφείλονται στις άμεσες συνέπειες της χρήσης ναρκωτικών.

Η αύξηση του ποσοστού των χρηστών υπό θεραπεία, και ειδικότερα του ποσοστού των

χρηστών ηρωίνης υπό θεραπεία υποκατάσταση των οπιοειδών, μπορεί να μειώσει τη συχνότητα των θανάτων από υπερβολική δόση.

Η προσέγγιση των πληθυσμών που δεν ακολουθούν θεραπεία και η ενθάρρυνση της επαφής τους με υπηρεσίες ναρκωτικών αποτελεί σημαντικό βήμα για την εκπαίδευση των χρηστών στο πώς να αποφεύγουν καταστάσεις κινδύνου καθώς και για την παρότρυνσή τους να εισαχθούν για θεραπεία. Οι κατά περίπτωση εκτιμήσεις κινδύνου υπερβολικής δόσης θα πρέπει να καταστούν προτεραιότητα.

Οι χρήστες ναρκωτικών πρέπει να γίνουν αποδέκτες μηνυμάτων πρόληψης τα οποία θα είναι κατάλληλα διατυπωμένα και θα αφορούν διάφορες πτυχές της συμπεριφοράς κινδύνου. Η επανειλημμένη επαφή των χρηστών με τα μηνύματα αυτά μπορεί πιθανότατα να οδηγήσει σε αλλαγή της συμπεριφοράς. Ειδικότερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται στο μήνυμα για μείωση της ενέσιμης χρήσης.

Υπάρχει επίσης η ανάγκη βελτίωσης της ικανότητας των χρηστών να αναγνωρίζουν τη λήψη υπερβολικής δόσης από ομολόγους τους και να προβαίνουν στις κατάλληλες ενέργειες. Αυτές περιλαμβάνουν την παροχή των βασικών πρώτων βοηθειών, όπως η τοποθέτηση του θύματος σε στάση ανάντησης και η παραμονή μαζί με το θύμα έως ότου καταφθάσει ασθενοφόρο. Τα πρωτόκολλα αστυνομικής παρουσίας σε περιστατικά υπερβολικής δόσης θα πρέπει να παρέχουν διασφαλίσεις στους μάρτυρες παρόμοιων περιστατικών, ώστε να μη φοβούνται να καλέσουν ασθενοφόρο. Ορισμένες χώρες έχουν θέσει σε λειτουργία εγκαταστάσεις χρήσης ναρκωτικών επιτηρούμενης από ειδικευμένο προσωπικό. Οι χρήστες ενέσιμων ναρκωτικών που καταφεύγουν σε αυτές τις εγκαταστάσεις αποφεύγουν τους κινδύνους που σχετίζονται με την ενέσιμη χρήση σε δημόσιους χώρους. Εντούτοις, η εφαρμογή αυτού του μέτρου παραμένει αμφιλεγόμενη.

Παράλληλα, πρέπει να αξιοποιηθεί η δυναμική άλλων σωστά τεκμηριωμένων μέτρων. Για παράδειγμα, η επίλυση σημαντικών ζητημάτων που σχετίζονται με τη διανομή ανταγωνιστών οπιούχων (ναλοξόνη) από συνομηλικούς απαιτεί τη διεξαγωγή ερευνών.

Συνολικά, τα διαθέσιμα στοιχεία καταδεικνύουν ότι ο μοναδικός τρόπος για τη σημαντική μείωση της λήψης υπερβολικής δόσης είναι η εφαρμογή μιας σειράς παρεμβάσεων που στοχεύουν σε διαφορετικές πτυχές των συνδεόμενων με την υπερβολική δόση συμπεριφορών. Η πρόληψη της λήψης υπερβολικής δόσης πρέπει να ενσωματωθεί σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των αναγκών των χρηστών ναρκωτικών η οποία θα περιλαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση των ευρύτερων προβλημάτων υγείας και των κοινωνικών προβλημάτων που βιώνει αυτή η ομάδα.

5. Μείωση των θανάτων — ένας βασικός στόχος της ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα της δημόσιας υγείας

Η στρατηγική της ΕΕ για τα ναρκωτικά 2000–2004 πραγματοποιείται το ζήτημα της μείωσης των σοβαρών επιπτώσεων της χρήσης ναρκωτικών στην υγεία και προβλέπει ως στόχο για την επόμενη πενταετία τη σημαντική μείωση των συνδεόμενων με τα ναρκωτικά θανάτων. Στη σύστασή του της 18ης Ιουνίου 2003, το Συμβούλιο της ΕΕ τονίζει την ανάγκη πρόληψης και μείωσης των επιβλαβών συνεπειών για την υγεία που συνδέονται με την τοξικομανία και καλεί τα κράτη μέλη να παράσχουν μια σειρά συγκεκριμένων υπηρεσιών και διευκολύνσεων, με στόχο, ιδίως, τη μείωση των θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών.

Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι ο στόχος αυτός έγινε γρήγορα αποδεκτός από τα κράτη μέλη, τα περισσότερα από τα οποία ενσωμάτωσαν το στόχο της μείωσης των θανάτων στις εθνικές στρατηγικές τους για τα ναρκωτικά.

6. Τάσεις σχετικά με τους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών στην Ευρώπη

Ο αριθμός των θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών στα 15 «παλαιά» κράτη μέλη αυξήθηκε σημαντικά στη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990, γεγονός που πιθανώς αντανάκλα την ταχεία εξάπλωση της ενέσιμης χρήσης της ηρωίνης σε πολλές χώρες. Η γενική αυξητική τάση συνεχίστηκε έως τα μέσα και τα τέλη της δεκαετίας του 1990, αν και με χαμηλότερους ρυθμούς. Το 2000 καταγράφηκαν 8 838 θάνατοι στις χώρες της ΕΕ, έναντι 6 284 το 1990, γεγονός που αντιστοιχεί σε 40% αύξηση των θανάτων από υπερβολική χρήση ναρκωτικών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

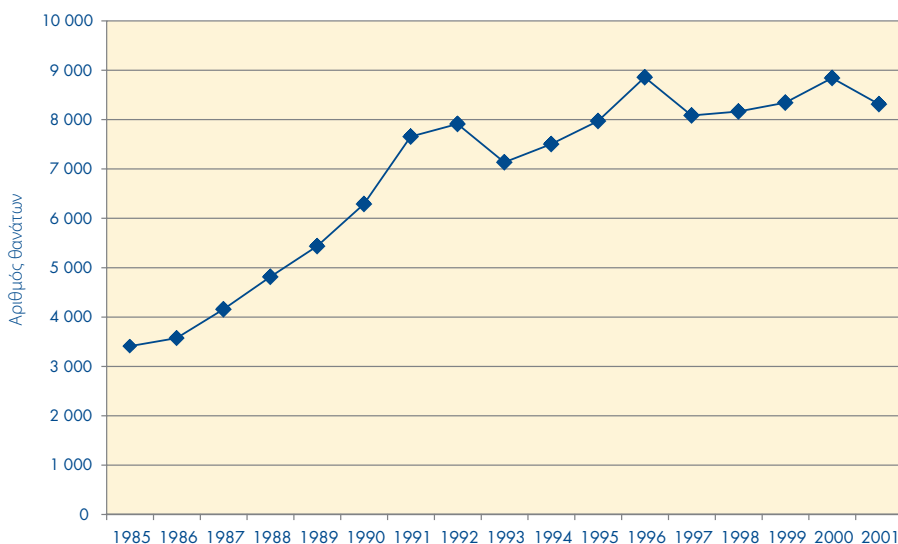
Μεταξύ των ετών 2000 και 2001–2002, πολλές χώρες της ΕΕ ανέφεραν μείωση του αριθμού των θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών, ενώ πιο πρόσφατα αλλά πρωτογενή δεδομένα υποδεικνύουν συνέχιση της τάσης. Σε επίπεδο ΕΕ, όμως, οι θάνατοι από υπερβολική δόση ναρκωτικών παραμένουν σε ιστορικά υψηλά επίπεδα (8 306 το 2001, το πιο πρόσφατο έτος για το οποίο υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία).

Οι πρόσφατες αυτές μειώσεις αποδόθηκαν από ορισμένες χώρες στην αύξηση της παρεχόμενης θεραπείας, και ιδίως της θεραπείας υποκατάστασης, στα μέτρα για τη μείωση της βλάβης, στα μειωμένα επίπεδα ενέσιμης χρήσης ναρκωτικών, στη μειωμένη διαθεσιμότητα και στην καθαρότητα της ηρωίνης.

Για παράδειγμα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η Γαλλία και η Ισπανία αναφέρουν σταθερές μειώσεις στους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών. Αν και η κάλυψη ή η αναφορά στοιχείων από τις χώρες αυτές είναι περιορισμένης έκτασης, αξίζει να σημειωθεί ότι και οι δύο χώρες συγκαταλέγονται μεταξύ αυτών με τα υψηλότερα εκτιμώμενα ποσοστά χρηστών οπιούχων υπό θεραπεία υποκατάστασης (άνω του 50%). Ο υποπενταπλασιασμός των θανάτων από υπερβολική δόση στη Γαλλία κατά την περίοδο 1994 - 2002 αποδόθηκε στην αυξημένη πρόσβαση των χρηστών σε θεραπευτικά προγράμματα, η οποία ακολούθησε τη μαζική εξάπλωση της θεραπείας υποκατάστασης. Στην Ισπανία εικάζεται ότι η σημαντική υποχώρηση της χρήσης ενέσιμων ναρκωτικών που σημειώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 συνέβαλλε κατά πολύ στη συνολική μείωση των θανάτων από υπερβολική χρήση ναρκωτικών.

Τα νέα κράτη μέλη και οι υποψήφιες χώρες διατρέχουν τον κίνδυνο να βρεθούν ενώπιον μιας αυξητικής τάσης στους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών, παρόμοια με αυτήν που σημειώθηκε στη δυτική Ευρώπη. Ανησυχητικές ενδείξεις σχετικά με την ύπαρξη αυτής της κατάστασης παρατηρούνται ήδη στην Εσθονία και τη Σλοβενία. Εάν τα νέα κράτη μέλη θέλουν να αποφύγουν την «επιδημική» εξάπλωση του φαινομένου της υπερβολικής δόσης που βίωσε η δυτική Ευρώπη, τότε πρέπει να θέσουν επείγοντως σε εφαρμογή αποτελεσματικά μέτρα για τη μείωση του κινδύνου λήψης υπερβολικής δόσης.

Αριθμός των αναφερόμενων στο ΕΚΠΝΤ θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών που σημειώθηκαν στα 15 «παλαιά» κράτη μέλη και τη Νορβηγία (1985–2001)

Σημειώσεις: Με βάση τους εθνικούς ορισμούς που χρησιμοποιούνται στην ετήσια έκθεση του ΕΚΠΝΤ για το 2004. Σε ορισμένες χώρες, τα εθνικά αριθμητικά στοιχεία περιλαμβάνουν περιστατικά έμμεσα συνδεόμενα με τη χρήση ναρκωτικών θανάτων.

Πηγή: Εθνικές εκθέσεις δικτύου Reitox για το 2003, από εθνικά ληξιαρχικά στοιχεία θανάτων ή ειδικά μητρώα (ιατροδικαστικά ή αστυνομικά).

Τα ναρκωτικά στο προσκήνιο είναι μια σειρά δελτίων για θέματα πολιτικής που εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (ΕΚΠΝΤ), με έδρα τη Λισσαβόνα. Τα δελτία δημοσιεύονται τρεις φορές ετησίως στις 20 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στη νορβηγική γλώσσα. Γλώσσα πρωτοτύπου: αγγλικά. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε μέρους με αναφορά της πηγής.

Για δωρεάν συνδρομές απευθυνθείτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη διεύθυνση: info@emcdda.eu.int

Rua da Cruz de Santa Apolónia, 23-25, P-1149-045 Lisbon

Τηλ. (351) 218 11 30 00 • Φαξ (351) 218 13 17 11

info@emcdda.eu.int • <http://www.emcdda.eu.int>

Συμπεράσματα

Υπερβολική δόση — μία κύρια αιτία νεανικής θνησιμότητας που μπορεί να αποφευχθεί Πολιτικές πτυχές

1. Η σημασία της υπερβολικής δόσης ναρκωτικών τυγχάνει ολοένα και μεγαλύτερης αναγνώρισης, αλλά δεν έχει ακόμη λάβει τη δέουσα προσοχή ως θέμα της δημόσιας υγείας.
2. Απαιτούνται περαιτέρω βελτιώσεις στην αναφορά των συνδεόμενων με τα ναρκωτικά θανάτων σε επίπεδο πληθυσμού, ειδικότερα στις χώρες εκείνες όπου τα μητρώα παραμένουν ελλιπή. Απαιτείται αξιολόγηση των λοιπών συνιστωσών της συνδεόμενης με τα ναρκωτικά θνησιμότητας, περιλαμβανομένης της διεξαγωγής μελετών παρακολούθησης και της περαιτέρω αξιολόγησης καινοτόμων παρεμβάσεων, όπως η χρήση ανταγωνιστών οπιούχων.
3. Οι παράγοντες που σχετίζονται με την υπερβολική δόση είναι γνωστοί, τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Αν και τα οπιούχα εξακολουθούν να ευθύνονται για την πλειοψηφία των θανάτων από υπερβολική δόση, πρέπει να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με το ρόλο των λοιπών παράνομων και νόμιμων ουσιών στους θανάτους αυτούς.
4. Οι υπηρεσίες ναρκωτικών πρέπει να προβάλλουν ως κεντρικό μήνυμα και θέμα προτεραιότητας το γεγονός ότι η υπερβολική δόση μπορεί να αποφευχθεί. Για τη σημαντική υποχώρηση της συνδεόμενης με την υπερβολική δόση θνησιμότητας και νοσηρότητας δεν απαιτείται μόνο μία αλλά σειρά παρεμβάσεων.
5. Η πρόσφατη ανατροπή της μακροχρόνιας ανοδικής τάσης που σημειώθηκε σε ορισμένα κράτη μέλη όσον αφορά τους θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών ενδέχεται να αντανάκλα την αύξηση της θεραπευτικής κάλυψης και τη μείωση των επιπέδων επικίνδυνης συμπεριφοράς και ιδίως της ενέσιμης χρήσης ηρωίνης.
6. Τα νέα κράτη μέλη της ΕΕ που ενδέχεται να βρεθούν αντιμέτωπα με μια αύξηση παρόμοια με αυτές που σημειώθηκαν παλαιότερα στις χώρες της δυτικής Ευρώπης μπορούν να αποφύγουν το ενδεχόμενο αυτό, εάν επενδύσουν σε ολοκληρωμένα προγράμματα που ενσωματώνουν τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με αποτελεσματικές πρακτικές.

Βασικές πηγές

Advisory Council on the Misuse of Drugs (ACMD), «Reducing drug-related deaths: A report by the Advisory Council on the Misuse of Drugs», Stationery Office, Λονδίνο, 2000.

Agence nationale d'accréditation et d'évaluation en santé (ANAES), «Conférence de consensus : Stratégies thérapeutiques pour les personnes dépendantes des opiacés: place des traitements de substitution, Λυόν, 23 και 24 Ιουλίου 2004. Texte de recommandation» (www.anaes.fr) (διατίθεται στη γαλλική γλώσσα).

Bird, S.M., Hutchinson, S.J. and Golberg, D.J., «Drug-related deaths by region, sex and age group per 100 injecting drug users in Scotland, 2000–2001», *Lancet*, Vol. 362, σσ. 941–944, 2003.

Darke, S. and Hall, W., «Heroin overdose: research and evidence-based intervention», *Journal of Urban Health* Vol. 80(2), σσ. 189–200, 2003.

European Centre for the Epidemiological Monitoring of AIDS, «HIV/AIDS Surveillance in Europe», *End-year report 2002*, No. 68, EuroHIV, Saint Maurice, 2003.

Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (ΕΚΠΝΤ), *Ετήσια έκθεση 2004: Η κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Νορβηγία*, ΕΚΠΝΤ, Λισσαβόνα, 2004 (<http://annualreport.emcdda.eu.int>).

Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (ΕΚΠΝΤ), «European report on drug consumption rooms», ΕΚΠΝΤ, Λισσαβόνα, 2004 (<http://www.emcdda.eu.int/?nnodeid=1327>).

World Health Organization (WHO), «Opioid overdose: trends, risk factors, interventions and priorities for action», WHO, Programme on Substance Abuse, Division of Mental Health and Prevention of Substance Abuse, Γενεύη, 1998.

Υπηρεσία Εκδόσεων

Publications.eu.int

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΚΔΟΤΗΣ: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

© Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, 2002

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Georges Estievenart

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Peter Fay

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: Dagmar Hedrich, Julian Vicente

ΓΡΑΦΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: Dutton Merrifield, Ηνωμένο Βασίλειο

Printed in Italy